

Ala-arvoista gallupjournalismia

PERTTI SUHONEN

”Suomalaisten luottamus ammattiyhdistysliikkeeseen on laskenut jyrkästi kymmenessä vuodessa. Yhteiskunnallisena toimijana ay-liike nauttii edelleen julkista arvostusta, jolle ei kansalaisten mielestä kuitenkaan enää ole perusteita. Ammattiyhdistysliike on vakavassa uskottavuuskriisissä.”

Näin aloittaa Reino Rasilainen artikkelinsa viime lokakuun Valituissa Paloissa. Kirjoitus perustuu lehden tilaamaan laajaan mielipidetutkimukseen, jonka toteutti Taloustutkimus Oy. Lähes tuhannen hengen valtakunnalliselle otokselle esitettiin kolmisenkymmentä kysymystä suhtautumisesta ammattiyhdistysliikkeeseen.

Väite ay-liikkeen aseman romahtamisesta nojaa vertailuun kymmenen vuoden takaiseen vastaavaan mittaukseen. Silloin tutkimusaineiston kokosi Suomen Gallup Oy. Lokakuussa 1993 Valittujen Palojen artikkelin henki oli sama kuin tuoreenkin raportin. ”Palkansaajien luottamus ammattiyhdistysliikkeeseen horjuu vakavasti”, kirjoitti tuolloin Tom Lundberg.

Kymmenen vuoden aikana tapahtuneet muutokset näyttävät lehden esittämien tulosten valossa varsin selkeiltä ja johdonmukaisilta. Julkisuudessa niihin kiinnitettiin jonkin verran huomiota. Aamulehti käsitteli am-

mattiyhdistysliikkeen tilaa Valittujen Palojen tutkimukseen nojautuen pääkirjoituksessaan 5.10.2003.

Kokoomuksen puoluevaltuuston lokakuuisessa kokouksessa puheenjohtaja Ville Itälä hyökkäsi rajusti SAK:ta ja sen poliittista valtaa vastaan. Osa argumenteista oli samoja, joilla Valitut Palat moitti koko ay-liikettä. Vaikka Itälä ei viitannut mielipidetutkimuksen tuloksiin, niiden luoma kuva yleisen mielipiteen kääntymisestä ammattiyhdistysliikettä vastaan saattoi hyvinkin rohkaista häntä. Useinhan mielipidetutkimukset vaikuttavat yhteiskunnassa juuri kuvaamalla poliittista ilmastoja ja sen erilaisille päätöksille tai avauksille tarjoamaa tukea ja liikkumatilaa.

Tällä kertaa mielipidemittauksesta osviittaa hakeneita johdettiin pahasti harhaan. Valittujen Palojen kuvaukset mielipiteiden muuttumisesta perustuvat useisiin räikeisiin tutkimusmetodiin virheisiin, jotka vievät pohjan tulosten luotettavuudelta.

Lehdistötiedotteessaan Valitut Palat nosti ensimmäisenä esille tuloksen, jonka mukaan ”kuuluminen liittoon ei enää anna turvallisuutta elämään”. Tiedotteen mukaan luottamus jäsenyyden tuomaan turvaan on kymmenessä vuodessa pudonnut 45 prosentista 26 prosenttiin.

Tiedotteen tulkinta on varsin erikoinen, kun vertaa tulosten jakaumia (taulukko 1). Vuonna 2003 peräti 69 prosenttia kaikista haastatelluista katsoi väittämän kuvaavan suhtautumistaan ammattiliiton jäsenyyteen erittäin tai melko hyvin ja vain 11 prosenttia erittäin tai melko huonosti. Ammattiliittoon kuuluvista väittämän hyväksyi 78 prosenttia ja sen torjui 7 prosenttia. Valittujen Palojen tiedote saa luottamuksen romahtamaan vertaamalla vuonna 2003 ”erittäin hyvin” vastanneiden osuuksia niihin, jotka vuonna 1993 vastasivat ”hyvin”.

Tätäkin vertailua ei näiden tutkimusten välillä voi kunnolla tehdä. Jotta tällainen muutos voitaisiin luotettavasti todeta, pitäisi vuosien 1993 ja 2003 tutkimusten vastata metodeiltaan toisiaan. Nyt verrattiin erilaisia otoksia, joille oli esitetty erilaiset kysymykset.

Valittujen Palojen esittämä muutos johtuu suurelta osin siitä, että uuden tutkimuksen väestötosta verrataan edellisen tutkimuksen ammattiliittojen jäseniä edustavaan otokseen. Tuoreessa aineistossa olivat siis mukana myös nuoret, jotka tunnetusti suhtautuvat välinpitämättömästi tai epäillen ammattiyhdistystoimintaan. Mukana olivat myös muut työelämän ulkopuolella olevat sekä yrittäjät ja

ammattiharjoittajat. Kaikkiaan näitä ammattiliittoon kuulumat-
tomia oli 44 prosenttia haasta-
telluista. Silti tästäkin joukosta
yli kaksi kolmasosaa hyväksyi
väittämän ja vain 11 prosenttia
torjui sen.

Kun verrataan ammattiliit-
toon kuuluvien mielipiteitä vuo-
den 1993 tuloksiin, näyttää
luottamus jäsenyyden tuomaan
turvaan jopa hieman lisäänty-
neen. Väittämän torjuvien osuus
on vähentynyt selvästi.

Toinen syy tulosten vääristy-
miseen on siinä, että väittämien
vastausvaihtoehtoja muutettiin
tutkimuksesta toiseen. Vuonna
1993 myönteiset vastausvaihto-
ehdot olivat ”kuvaa hyvin” ja
”kuvaa melko hyvin”, vuonna
2003 ”kuvaa erittäin hyvin” ja
”kuvaa melko hyvin”. Todettu
muutos johtuu siis osaksi siitä,
että aiemmassa tutkimuksessa
väittämien hyväksyminen oli
tehty helpommaksi.

Vielä enemmän kahden tutki-
muksen välisiin muutoksiin vai-
kutti se, että vuonna 2003 lisät-
tiin neutraali vastausvaihtoehto
niitä varten, joiden suhtautu-
mista väittämä ”ei kuvaa hyvin
eikä huonosti”. Väittämän ”kuu-
luminen liittoon antaa turvalli-
suutta elämään” kohdalla tämän
neutraalin vaihtoehdon hyväksyi
17 prosenttia vastaajista; ne ovat
poissa lähinnä hyväksyvistä vas-
tauksista.

Luotettavampi asetelma muu-
toksen kuvaamiseksi voidaan
tehdä jättämällä neutraalit vas-
taukset (ei osaa sanoa, ei hyvin
eikä huonosti) tarkastelun ulko-
puolelle. Vuonna 2003 ammat-
tiliittoon kuuluvista ja kantansa

Taulukko 1. Kuinka hyvin väittämä ”Kuuluminen liittoon antaa tur-
vallisuutta elämään” kuvaa suhtautumistanne?

	1993 On tai on ollut liiton jäsen %		2003 liiton jäsen %	Kaikki 15–74- vuotiaat %
Hyvin	45	Erittäin hyvin	33	26
Melko hyvin	31	Melko hyvin	45	43
Hyväksyjä yht.	76	Hyväksyjä yht.	78	69
Ei osaa sanoa	6	Ei osaa sanoa	0	3
		Ei hyvin eikä huonosti	14	17
Ei juuri lainkaan	11	Melko huonosti	5	7
Ei lainkaan	7	Erittäin huonosti	2	4
Torjuja yht.	18	Torjuja yht.	7	11
Yhteensä	100		99	100

ilmaisseista 92 prosenttia katsoi
turvallisuuksiä koskevan väittä-
män kuvaavan vähintään melko
hyvin suhtautumistaan liittoon.
Vuonna 1993 vastaava osuus lii-
ton silloisista ja varhemmista jä-
senistä oli 81 prosenttia. Siis
luottamus ammattiliiton turval-
lisuutta lisäävään vaikutukseen
ei ole vähentynyt vaan päinvastoin
yleistynyt. Sama näkyy
myös siinä, että väittämän tor-
juvien osuus on laskenut 19 pro-
sentista 8 prosenttiin.

Tämän yhden kysymyksen
kohdalla todellinen kehityssuun-
ta on siis päinvastainen kuin Va-
littujen Palojen artikkelissa väi-
tetään. Vastaavat virheet vääris-
tävät osaa muistakin tuloksista.

Miten näin karkean virheelli-
siin johtopäätöksiin nojaava arti-
kkeliki on mahdollinen yleistä
arvostusta nauttivassa lehdessä?
Synnä voi tietysti olla yksinker-
taisesti journalistisen ammatti-
taidon puute. Toinen yhtä vähän
lehteä mairitteleva selitys voisi

olla poliittinen tarkoituksenmu-
kaisuus: tulosten virheellisyys
tiedettiin, mutta niiden avulla
haluttiin silti murentaa ammat-
tilyhdistysliikkeen uskottavuutta
ja vaikutusvaltaa.

Joulukuun Valittujen Palojen
yleisönosastossa SAK:n viestin-
täpäällikkö Sari Aalto-Matturi
esitti edellisen tapausta kritiikkiä
tätä ammattilyhdistystutkimusta
kohtaan. Lehden suhtautumista
virheisiin ja niiden arvosteluun
kuvastaa ”Oikaisu”, joka oli si-
joitettu samalle sivulle SAK:n
kommentin kanssa: ”Lehtemme
lokakuun numerossa julkaistussa
Aika ajaa ay-liikkeen ohi -jutus-
sa oli valitettava virhe. Kondo-
meja on jakanut jäsenhankinta-
kampanjassaan rahoitusalan am-
mattiliitto Suora eikä suinkaan
Kunta-alan ammattiliitto KTV.
Risteilyjä puolestaan arpoi Ra-
kennusliitto, ei KTV. Pahoitte-
lemme virhettä. Toimitus.”